

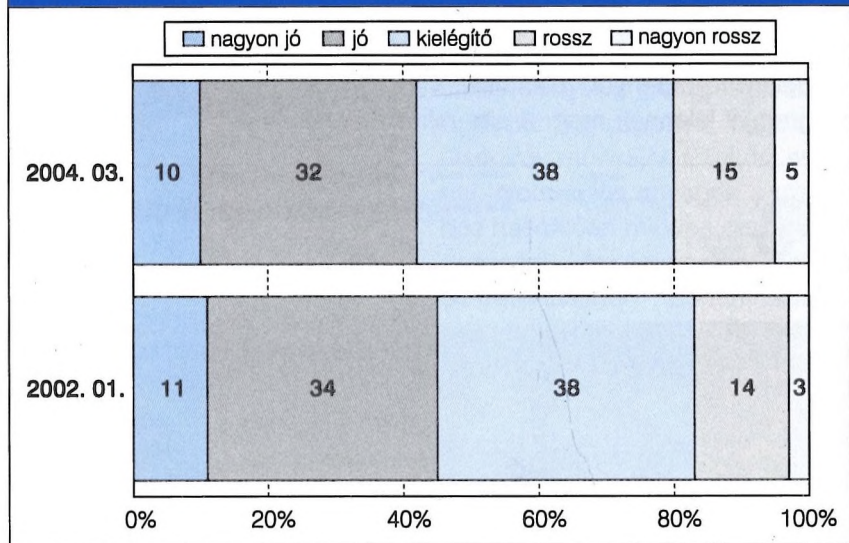
Dohányzás, egészség - a Marketing Centrum kutatásai tükrében

A Marketing Centrum először 2002 januárjában egy átfogó egészségmagatartás kutatás¹ keretében mérte fel a felnőtt lakosság dohányzási szokásait, 2005 márciusában pedig egy, a dohányzás visszaszorítását célzó társadalmi célú kommunikációs kampány támogatása érdekében végzett kutatás keretében². A jelen tanulmány elsősorban ez utóbbi felmérés eredményeit ismerteti. E kutatás kitért a dohányzás nyilvános helyeken történő korlátozásának a kérdéskörére is.

2002 januárjában a 18 évnél idősebb magyarok 45 százaléka jónak vagy nagyon jónak érezte a saját egészségi állapotát, és mindössze 17 százaléka érezte rossznak vagy nagyon rossznak. A 2005 elején készült felmérés eredményei ennél valamivel rosszabb képet mutatnak az egészségi állapot szubjektív megítéléséről, ám az elmozdulások a becslési bizonytalanságon belül vannak. Ha 100 fokú skálára vetítjük a válaszokat, akkor a 2002-es átlag 59 pontnak, a 2005-ös pedig 57 pontnak adódik. A szubjektív egészségi állapot mutató értéke leginkább életkor függő. A mutató és az életkor között meglehetősen szoros: $r = -0,52$ a korrelációs együttható, és ez így volt 3 éve is.

1. ábra

Mit gondol Ön a saját egészségi állapotáról?

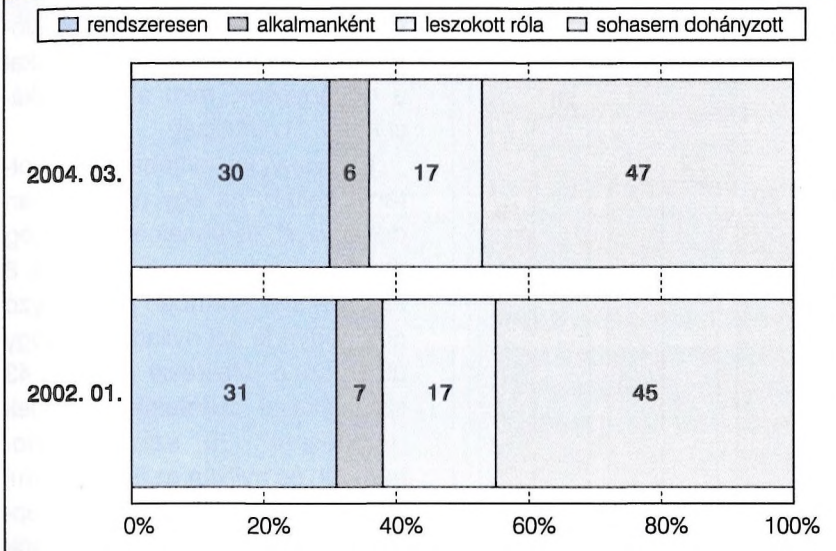

1 Az Életmód 2002 munkacímmel futó kutatást az Abott gyógyszergyár szponzorálta. A kutatás keretében 2000 véletlenszerűen kiválasztott 18 évnél idősebb polgár válaszolt a kérdésekre, amelyek a tágan értelmezett egészségmagatartás kutatáson túl kitértek a szexuális viselkedésre is.

2 A kutatásra a Miniszterelnöki Hivatal adott megbízást. A kutatási terv, illetve a kérdőív az egészségügyi kormánybiztos közreműködésével készült el. A felmérés keretében 1200 véletlenszerűen kiválasztott felnőtt válaszolt a kérdésekre.

2. ábra

Dohányzik Ön?

2005 márciusában a 18 évnél idősebbek 30 százaléka nyilatkozta azt, hogy rendszeresen dohányzik, és 6 százalékuk azt, hogy alkalmanként. Ez gyakorlatilag megegyezik a 2002-es felmérés eredményével, a közben eltelt 3 év folyamán tehát nem hoztak átütő eredményt a dohányzás visszaszorítását célzó intézkedések és kampányok. (2. ábra)

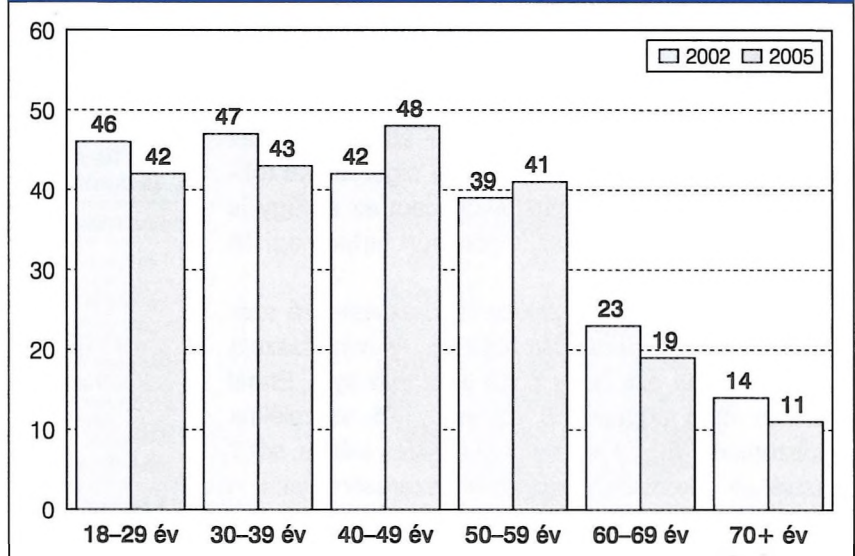
A Magyarországon legálisan forgalomba hozott cigarettás dobozokra egyre nagyobb betűkkel kötelező ráírni valami olyasmit, hogy "A dohányzás súlyosan károsítja az Ön és a környezetében élők egészségét!" vagy „A dohányzás halált okozhat!” stb. A vezérmotívum ezekben a feliratokban – és általában a dohányzás elleni kampányokban – a dohányzás egészségkárosító hatásának hangsúlyozása. Ugyanakkor a dohányzás és az egészségi állapot szubjektív megítélése között egyáltalán nincs korreláció, és éppen ez a legfőbb oka annak, hogy az efféle üzeneteknek évek távlatában sincs igazán jelentős hatásuk. Egy cigaretta elszívása azonnal jutalomértékű a dohányosok számára, az egészségkárosító hatás viszont csak hosszú évek múlva jelentkezik, és a dohányosok nem élik meg az összefüggést szenvedélyük és a másokénál gyorsabban hanyatló egészségi állapotuk között.

Ugyanakkor a dohányzás elleni küzdelemnek mégiscsak van valami mérhető nyoma a Marketing Centrum felméréseiben, ugyanis életkori csoportok szerint számottevő eltolódást találtunk a dohányosok arányában. Ez a jó hír. A rossz pedig az, hogy a dohányzás gyakorisága és az életkor között továbbra is negatív a korreláció, azaz a fiatalok változatlanul nagyobb valószínűséggel füstölnek, mint az idősebbek, amiben az is szerepet játszik, hogy a dohányosok kisebb valószínűséggel élnek 60–70 éves korukig, mint a nem dohányosok. (3. ábra)

Az elmúlt 3 év során a 40–49 éves korosztály körében növekedett meg a leginkább a dohányosok aránya, és ez elsősorban annak tudható be, hogy éppen ebben a korcsoportban csökkent a legnagyobb mértékben azok száma, akik már leszoktak róla. A legfiatalabb felnőttek körében viszont 7 százalékról 11 százalékra emelkedett a dohányzással felhagyók aránya, és ez megint csak azt jelzi, hogy egyáltalán nem kidobott pénz a dohányzás elleni propagandára költeni. A dohányzásról leszokók aránya a 70 évnél

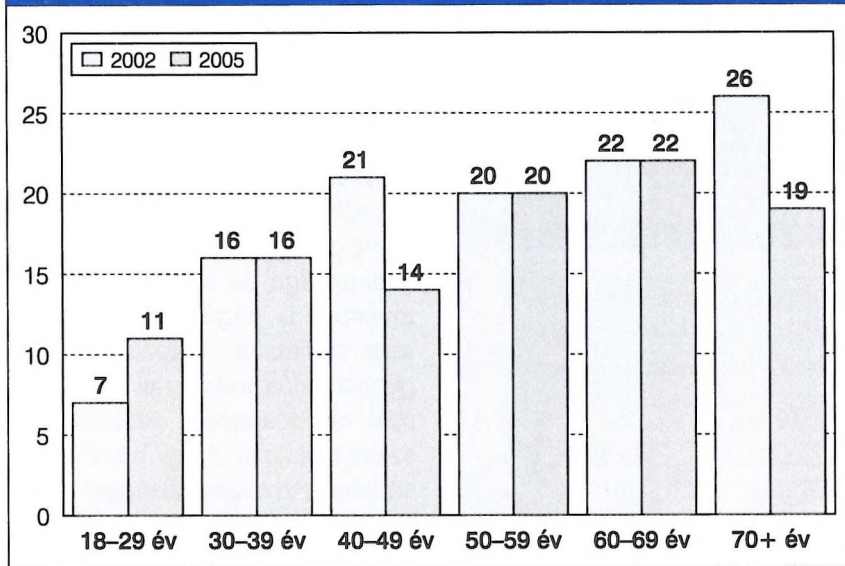
3. ábra

A dohányzás és az életkor összefüggése

4. ábra

A dohányzásról való leszokás és az életkor összefüggése

idősebbek körében is jelentősen csökkent, ez viszont leginkább annak a következménye, hogy e korosztály tagjai közül haltak meg a legtöbben a két felmérés közötti időben, és a túlélők között azok vannak a legnagyobb arányban, akik sohasem dohányoztak. (4. ábra)

A dohányosok – akárcsak 3 éve – átlagosan napi 16 szál cigarettát szívnak el, tehát az elmúlt évek dohányzás elleni propagandája nem igazán járult hozzá ahhoz, hogy legalább kevesebbet szívjanak azok, akik nem tudnak lemondani a szenvedélyükről. Ugyanakkor azért a dohányzók taborán belül 16 százalékról 11 százalékra csökkent azok aránya, akik 20 száznál is több cigarettát szívnak el nap, mint nap. A középkorúak nem csak nagyobb valószínűséggel dohányosok, mint a 30 évnél fiatalabbak, illetve a 60 évnél idősebbek, de az előbbieknél átlagosan 3, az utóbbiaknál pedig átlagosan 6 szál cigarettával többet szívnak el minden nap. A csúcstot az amúgy is veszélyeztetett 50–59 éves korcsoport tartja, napi 18 szálás átlaggal.

A dohányosok 70 százaléka rendszeresen rá szokott gyújtani közvetlenül étkezés után, és mindössze a tizedük mondta azt, hogy soha sem tesz ilyet. Ennél azonban még aggaszóbb az, hogy 15 százalékuk rendszeresen rágyújt közvetlenül étkezés előtt is, sőt 7 százalékuk étkezés közben is rendszeresen füstöl. A táblán közölt adatok értelmezéshez az is hozzátartozik, hogy az a dohányos, aki sohasem jár étterembe,

vagy kávézóba, nyilván sohasem dohányzik ezeken a helyeken. Ezzel együtt megállapítható, hogy a nyilvános helyeken nagyobb valószínűséggel fogják vissza magukat a dohányosok, mint a saját lakásukban. (1. táblázat)

Nagymamánk idejében még botrányt keltett, ha egy nő az utcán dohányzott, és ennek emléke még mindig kísért, ugyanis a férfiak 8 százalékával szemben a dohányzó nők negyede azt nyilatkozta, hogy utcán soha. Másrészt a férfiak 43 százalékával szemben a nőknek „mindössze” 30 százaléka dohányzik, és nyilván ez is hozzájárul ahhoz, hogy a KSH 2001-es népszámlálási adatai szerint a nők életkorátalaga 4 évvel magasabb, mint a férfiaké.

A dohányzás káros hatásait az is csökkentené, ha a dohányosokat nemcsak ijesztgetnék (hisz ez, mint azt több kutatás is mutatja, többnyire eredménytelen), hanem fel is világosítanánk. Például arról, hogy közvetlenül étkezés előtt, vagy étkezés közben rágyújtani különösen egészségtelen. E tekintetben az a Marketing Centrum felmérésében a jó hír, hogy a 18–29 éves dohányosok már sokkal ritkábban gyújtanak rá evés előtt, mint az idősebbek. Közvetlenül étkezés után viszont minden dohányos egyformán magas valószínűséggel rágyújt.

Amikor azt kérdeztük a felnőtt magyaroktól, hogy zavarja-e őket, ha valaki rágyújt a társaságukban, mi-

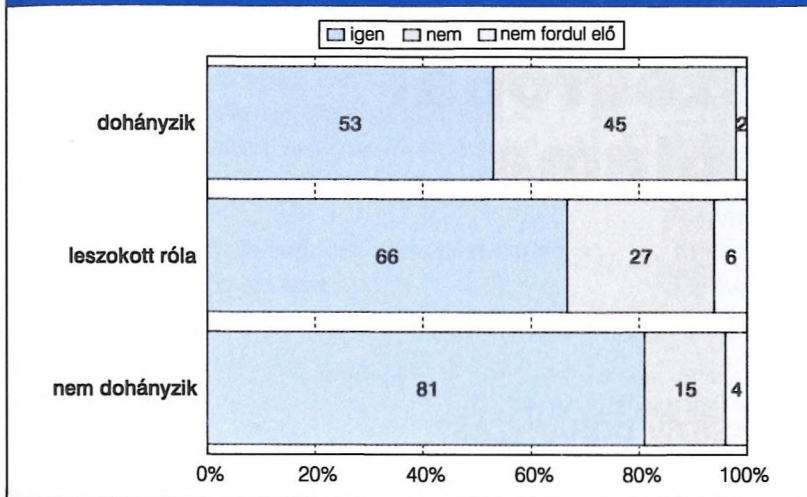
1. táblázat

Hol és mikor dohányzik?

Rá szokott-e gyújtani: (a dohányosok százalékában)	rendsze- resen	néha	soha
közvetlenül étkezés után?	70	19	10
otthon a lakásban?	62	15	23
az utcán?	55	29	16
a munkahelyén	48	20	32
kávézóban, kocsmában?	41	24	35
más szórakozó helyen?	36	28	36
étteremben?	26	24	50
közvetlenül étkezés előtt?	15	26	59
étkezés közben?	7	5	88

5. ábra

Zavarja-e Önt, ha rágyújt valaki a társaságában, miközben eszik?

közben esznek, akkor 67 százaléuk igennel válaszolt, és csak 4 százaléuk mondta azt, hogy ez nem szokott előfordulni. Holott csak a megkérdezettek 29 százaléka nyilatkozta azt, hogy őt nem zavarja, ha az orra alá füstölnek étkezés közben. Maguk a dohányosok persze sokkal megértőbbek ezzel a tapintatlansággal szemben, mint a nem dohányosok, de azért a dohányzók többségét is zavarja az, ha valaki más rágyújt a társaságukban, miközben ők esznek. (5. ábra)

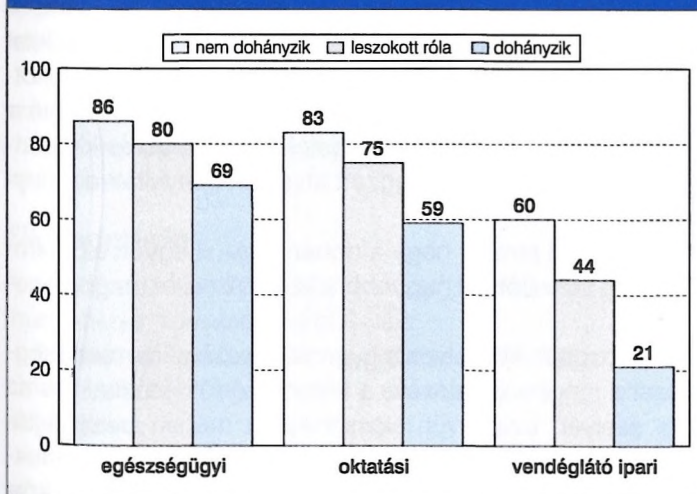
Ezzel együtt mindössze a felnőtt magyarok 44 százaléka ért egyet azzal, hogy egyáltalán ne (a kije-

zánkban ez a drákói intézkedés, és mindössze ötödük véli úgy, hogy egy éven belül bevezethető lenne a tiltás. A nők, a 60 évnél idősebbek, a kistelepüléseken élők és természetesen a nem dohányosok az átlagosnál valamivel optimistábbak a teljes tilalom bevezethetőségét illetően, és némileg meglepő módon a diplomások, a 18–29 évesek és a budapestiek vélik azt a legnagyobb valószínűséggel, hogy erre hazánkban sohasem kerülhet sor. (6., 7. ábra)

Marián Béla kutatási igazgató
Marketing Centrum

6. ábra

Egyetért-e Ön azzal, hogy egyáltalán ne (a kijelölt helyeken se) lehessen dohányozni?

7. ábra

Ön szerint mennyi időn belül lenne bevezethető hazánkban az, hogy a vendéglátó-ipari egységekben egyáltalán ne lehessen dohányozni?

